

Ett LVM-hem verkställde ett beslut om flyttning av en intagen till ett annat LVM-hem enligt 25 § tredje stycket LVM trots att tiden för att överklaga beslutet inte hade gått ut

Anmälan

I en skrivelse, som kom in till JO den 5 januari 2009, framförde AA klagomål mot SiS, Renforsens behandlingshem. Han var missnöjd med ett beslut den 1 december 2008 om att han skulle flyttas från Renforsens behandlingshem till Frösö LVM-hem. Han anförde att han var missnöjd med såväl beslutet i sak som att det dröjt en månad innan han delgavs beslutet.

Till anmälan fogade AA det aktuella överflyttningsbeslutet.

Utredning

JO inhämtade den 16 januari 2009 per telefon upplysningar från BB, biträdande institutionschef vid Renforsens behandlingshem. Han uppgav att institutionen den 8 januari 2009 hade mottagit ett exemplar av den skrivelse som AA hade gett in till JO. Skrivelsen, som innefattade ett överklagande av beslutet om flyttning den 1 december 2008, skulle vidarebefordras till länsrätten senast den 19 januari 2009.

Vid telefonkontakt den 22 januari 2009 med Länsrätten i Västerbottens län framkom att det till länsrätten inte hade inkommit något överklagande av SiS, Renforsens behandlingshem, beslut den 1 december 2008.

AA:s anmälan remitterades därefter till SiS som anmodades att inkomma med yttrande. I remissen angavs att det av yttrandet skulle framgå när AA underrättades om beslutet den 1 december 2008 och hur hans överklagande hade handlagts. I ett remissvar, som hade beslutats av stf generaldirektören CC, anfördes följande.

Utredning

Som ett led i beredningen av ärendet inom SiS har ärendet remitterats till institutionschefen DD (institutionschefen) vid Renforsens behandlingshem (Renforsen), som yttrat sig rörande de omständigheter som anmälan hänför sig till, bilaga 1 (*se nedan; JO:s anm.*).

Juridiska enheten har också begärt in handlingar från Länsrätten i Västerbottens län (länsrätten) bestående av AA:s överklagande, bilaga 2, länsrättens underrättelse,

bilaga 3, länsrättens dagboksblad, bilaga 4, samt länsrättens dom, bilaga 5 (bilagorna har utelämnats; JO:s anm.).

Yttrande

Bakgrund

Av AA:s journal framgår bl.a. följande. Han togs in den 29 augusti 2008 och placerades på Renforsen med stöd av lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, LVM. Beslut enligt 25 § LVM om utskrivning/överflyttning till Frösö LVM-hem (Frösön) fattades den 1 december 2008. AA vistades i fängelse under tiden den 1 december–30 december 2008 och ankom till Frösön den 30 december 2008 kl. 12.50 med Kriminalvårdens transporttjänst. Samma dag kontaktades Frösön av vakthavande på anstalten i Umeå, som meddelade att det blivit något fel i kommunikationen och att AA skulle vistas på häktet i Östersund över natten. AA hämtades av häktespersonal kl. 15.05, och han vistades på häktet natten mellan den 30 och den 31 december 2008. Härfter återvände han till Frösön.

Av institutionschefens yttrande framgår bl.a. följande. AA fick den 26 november 2008 ett muntligt besked av ansvarig avdelningsföreståndare vid Renforsen om den planerade överflyttningen till Frösön. AA valde att direkt inställa sig vid en kriminalvårdsanstalt för avtjänande av ett fängelsestraff, istället för att åka till Frösön. Den 31 december 2008, i samband med ankomsten till Frösön, delgavs han det skriftliga beslutet från den 1 december 2008. Han skrev inte under beslutet men överklagade det och skickade handlingen direkt till länsrätten.

Av de handlingar SiS har erhållit från länsrätten framgår bl.a. följande. AA:s överklagande kom in till länsrätten första gången, enligt rättens inkomststämpel, den 5 januari 2009. Länsrätten översände därefter överklagandeskriften till Renforsen med en underrättelse, daterad den 7 januari 2009. Av länsrättens dagboksblad (mål nr 112-09) framgår att överklagande, beslut och yttrande från SiS inkom till länsrätten den 26 januari 2009. Länsrätten avslog den 16 februari 2009 AA:s överklagande om överflyttning.

Rättslig reglering m.m.

Enligt 25 § tredje stycket LVM får SiS besluta att en intagen ska flyttas till ett annat LVM-hem, om det anses lämpligt från vårdsynpunkt.

I 36 b § andra stycket LVM anges att beslut om överflyttning enligt 25 § tredje stycket får förordnas att gälla omedelbart, om det behövs från vårdsynpunkt. Andra beslut av SiS gäller omedelbart om inte något annat förordnas.

Av SiS Råd & Riktlinjer/Juridik (2005:2) LVM framgår ifråga om beslut om överflyttning bl.a. följande. Ett beslut om överflyttning får enligt 36 b § LVM förordnas att gälla omedelbart om det behövs ur vårdsynpunkt. Förordnas inte detta ska överflyttningen inte verkställas förrän beslutet vunnit lagakraft eller klienten har gett sitt samtycke till överflyttningen.

Av samma riktlinjer framgår i fråga om förfarandet när det gäller överklagbara beslut bl.a. följande. När ett beslut fattas ska det dokumenteras i klientens journal. Ett skriftligt beslut, med motivering, tas ur det klient- och institutionsadministrativa systemet (KIA). Beslutet ges till klienten, som får skriva under att han eller hon har tagit del av det. Längst ner på beslutet finns en överklagandehänvisning, dvs. information om hur klienten ska göra om han eller hon vill överklaga beslutet. För det fall klienten vägrar att skriva under beslutet, ska detta antecknas i journalen. Överklagandetiden börjar då löpa. Har klienten överklagat i rätt tid ska institutionschefen genast sända överklagandet (i original), en kopia på det överklagade beslutet samt övriga handlingar som kan ha betydelse för domstolens bedömning, som t.ex. ett yttrande från institutionschefen om denne anser att ett sådant behövs, till länsrätten. Den länsrätt som ska pröva frågan är den som också prövade frågan om vård (47 § LVM). JO har uttalat att tidsrymden för överlämnande till länsrätten inte bör överstiga en vecka (JO dnr 1561-1997).

SiS bedömning

Det aktuella beslutet om överflyttning är daterat den 1 december 2008. AA delgavs beslutet först den 31 december 2008. Delgivningsförsök borde, enligt SiS mening, ha skett omgående. Beslutet hade inte vunnit laga kraft när det verkställdes, och AA hade inte heller gett sitt samtycke till överflyttningen. Något förordnande om att beslutet skulle gälla omedelbart hade heller inte fattats. Det förelåg således inte någon rättslig grund att verkställa beslutet den 30 december 2008.

När det gäller AA:s överklagande inkom detta från länsrätten till Renforsen den 8 januari 2009. Överklagandet och SiS yttrande inkom till länsrätten först den 26 januari 2009. SiS kan här konstatera att det tog 18 dagar innan länsrätten fick del av handlingarna och att de borde ha överlämnats tidigare.

Av institutionschefens yttrande framgår också att det finns behov av att se över myndighetens databaserade journalföringssystem (KIA) när det gäller ett beslut om överflyttning och verkställigheten av detsamma. En sådan översyn har inletts.

Till yttrandet fogades en redogörelse som hade upprättats av institutionschefen DD, Renforsens behandlingshem. I den anförde hon följande.

Rubricerad klient meddelades muntligt 2008-11-26 av ansvarig avdelningsföreståndare Renforsens behandlingshem om planerad överflyttning till Frösö LVM-hem. Han meddelades även om underlag till detta beslut.

Den planerade överflyttningen beslutades ske 2008-12-01. I samband med avfärd den aktuella dagen övervägde klienten att åka till Frösö LVM-hem innan inställelse vid Kriminalvårdsanstalt, men valde själv att åka direkt till häktet för inställelse och avtjänande av fängelsestraff 2008-12-01–2008-12-30. I samband med ankomst till Frösö LVM-hem efter avtjänat fängelsestraff 2008-12-31 delgavs klienten det skriftliga beslutet om överflyttning.

Rutinen när det gäller skriftlig delgivning ser ut på det sättet att klienter delges det skriftliga beslutet vid ankomst till den mottagande institutionen. Anledningen till detta förfarande är att klienter överflyttas i SiS dokumentationssystem KIA och detta kan inte göras förrän klienten lämnat den föregående institutionen och anlänt till den mottagande institutionen. Därmed kan inte beslutet verkställas skriftligt förrän klienten anlänt till den mottagandeinstitutionen.

Möjligheten att överklaga gäller i 3 veckor efter delgivet beslut. I detta fall innebar möjligheten att överklaga från och med 2008-12-31 och tre veckor framåt. Renforsens behandlingshem har således givit utrymme för möjligheten till överklagande från det skriftliga delgivningstillfället enligt ovan.

Det skriftliga överklagandet från klienten skickades direkt till Länsrätten i Umeå. Renforsens behandlingshem erhöll således inte någon skriftlig överklagan direkt från klienten. Länsrätten översände i sin tur en kopia av överklagandet till Renforsens behandlingshem. Kopian anlände 2009-01-08 med en anmodan om ett yttrande i ärendet, vilket de erhöll 2009-01-19. En kopia av yttrandet skickades samtidigt till klienten, Tillsynsenheten SiS samt JO.

AA bereddes tillfälle att yttra sig över SiS:s yttrande.

I ett beslut den 22 mars 2010 anförde *JO André* följande.

Rättslig reglering

SiS får enligt 25 § tredje stycket LVM besluta att en intagen ska flyttas till ett annat LVM-hem om det anses lämpligt från vårdsynpunkt. SiS får förordna att ett sådant beslut ska gälla omedelbart (36 b § andra stycket LVM). Ett beslut om överflyttning av en intagen får överklagas till förvaltningsdomstol (44 § första stycket 1 LVM).

Bedömning

Av utredningen framgår att AA den 26 november 2008 fick ett muntligt besked om den planerade överflyttningen till ett annat LVM-hem (Frösön) samt att beslutet formellt fattades den 1 december 2008. Något förordnande om att beslutet skulle gälla omedelbart meddelades inte. AA valde att den 1 december 2008 inställa sig vid en kriminalvårdsanstalt för avtjänande av ett fängelsestraff, i stället för att åka till Frösön. Efter att AA hade avtjänat fängelsestraffet fördes han den 31 december 2008 till Frösö LVM-hem, varvid han delgavs det skriftliga beslutet om överflyttning från den 1 december 2008.

Ett beslut om överflyttning med stöd av 25 § LVM ska överklagas inom tre veckor från den dag då den klagande fick del av beslutet; se 23 § andra stycket förvaltningslagen (1986:223). Om myndigheten väljer att underrätta den enskilde om ett beslut genom delgivning råder det som regel inte någon tvekan om när den enskilde fick del av beslutet. För det fall att myndigheten väljer att underrätta den enskilde om beslutet på annat sätt än genom delgivning enligt delgivningslagen (1970:428) är huvudregeln den att klagotiden räknas från den dag då den enskilde genom myndighetens försorg fick del av beslutet i skriftlig form (se bl.a. Hellners/Malmqvist, Förvaltningslagen, 2 uppl, s. 314 f.; särskilt s. 317).

SiS har anfört att klagofristen ska räknas från när AA delgavs beslutet. Med den utgångspunkten hade således beslutet om överflyttning inte vunnit laga kraft när AA kom till Frösö LVM-hem. AA hade inte heller gett sitt samtycke till överflyttningen. Någon rättslig grund att verkställa beslutet förelåg därför inte och Statens institutionsstyrelse kan inte undgå kritik för sin handläggning av ärendet. SiS har medgett att ett fel har begåtts. Jag utgår från att den i remissvaret omnämnda översynen av myndighetens databaserade journalföringssystem numera har genomförts och anser mig kunna lämna frågan med de nu gjorda uttalandena.

AA överklagade överflyttningsbeslutet genom en skrivelse som kom in till Länsrätten i Västerbottens län den 5 januari 2009. Länsrätten översände överklagandet till Renforsens behandlingshem för s.k. rättidsprövning. Efter denna prövning skickade behandlingshemmet tillbaka överklagandet till Länsrätten i Västerbottens län, dit det inkom den 26 januari 2009. Länsrätten i Västerbottens län meddelade dom i målet den 16 februari 2009 (mål nr 11209).

JO har tidigare uttalat att ett överlämnande av ett överklagande från en myndighet till domstol normalt inte bör överstiga en vecka (se t.ex. JO:s ämbetsberättelse 1993/94 s. 347). Jag är kritisk mot behandlingshemmets långa handläggningstid av AA:s överklagande, inte minst mot bakgrund av att beslutet redan hade börjat verkställas.